

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Evgraphi commentvm continens

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1908

Phormio II

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1594)

- 216 mittens uulneret. — **38** NON POSSVM ADESSE omnis illa confirmatio <****>: simulatque patrem uidit, perturbatus est et
 218 parat discessum. — **40** VOBIS COMMENDO PHANIVM ET VITAM MEAM in commendatione prius illam collocauit quam diligebat; deinde subiunxit salutem suam, quoniam <in> amore ei salus
 220 est. — **42** EGO PLECTAR PENDENS hoc est: ego puniar pendens et <tu> tantummodo audies lites, et ex uerbis tuis periculum erit. — **45** AVFER MI OPORTET rebus faciundis cum necessitas cogit, non id quaerendum est quod oporteat. ideo adiecit 'tolle «oportet», potius mone quid faciendum sit'. —
 225 **47** IN RE INCIPIENDA AD DEFENDENDAM NOXIAM quasi saepius peccauerit adulescens et se defenderit, ideo quaerit exemplum defensionis. — **51** EGO IN SVBIDIIS HIC ERO SVCCENTVRIATIVS metaphora a bello: illi qui priori loco pugnant, in principiiis sunt, qui uero secundo uel aliis posterioribus, succenturiati dicuntur quasi suppositi ad aciem, ut illis deficientibus ipsi in certamen procedant.

II.

1.

- 231 **1** ITANE TANDEM VXOREM DVXIT ANTIPHO INIVSSV MEO in portu senex filium suum duxisse uxorem audiuit: secum ergo conqueritur satis admiratus, quod ille tantum facinus ausus sit implere. haec scaena continet accusationem et habet controuersiam talem: quod contra imperium patris uxorem duxerit, filius reus est; qui defenditur sic 'feci, sed feci coactus iudicio et coactus legibus.' cui occurritur 'potuisti ducere uxorem, maxime cum lex sit «orba nubat proximo, orbam proximus ducat, aut dotem petat»: at

2 lac. sign. W.: euanuit vel sim. suppl. | simulatque] simulata est ut α || 5 suam W.: meam codd. | in amore ei W.: ea amore ei (ea L) β , ei amor α || 6 id est α || 7 tu add. Lindenbr. || 8 mihi FG || 11 in recipienda LG | deferendam L α | noxam FG || 13 subcent-L α || 15 secundū L, -di F α , in secundo G | posterioribus] posteriores sunt α || 18 VXOREM om. L || 19 senex <positus> α | duxisse ante filium LF || 23 feci sed (sic α) feci W.: fecisse dicit β || 24 <in> iudicio L, at cf. p. 233, 17 || 25 <ut> orba α , om. β || 26 petat] sc. orba | at Lindenbr.: aut codd.

- si in parte legis est, ut dotem adhibeat, etiam te dare oportuit.' sed hoc soluitur, quod inopia non potuit istud impleri, ut et hic uenialis status sit. huic rursus quaestioni opponitur, quod mutua pecunia sumi potuit. sed huic occurritur qualitate absoluta, an filio in familia constituto pecuniam mutuan accipere liceat, an aliquis huic pecuniam potuerit credere. ita omnis [†]oratio argumentis[†] et per quaestiones proponitur et per argumenta
- 235 dissoluitur. — **5** AN HOC DICENT MIHI INVITVS FECI LEX COEGIT reperit argumentum senex, quo ostenderet non inuitum uxorem duxisse filium, ex eo quod ad iudicium ductus tacuerit *et nihil responderit*: quae res indicat uoluntatem. — **10** ITA SVM IRRITATVS ita sum prouocatus, 240 *ut non possim animo consistere ad cogitandum*. — **11** QVAM OB REM OMNES CVM SECVNDAE RES SVNT MAXIME ergo, inquit, quoniam haec ita sunt, oportet omnes <in> rebus felicioribus constitutos magis de aduersis cogitare, quo 245 pacto possint quae acciderint sustinere. — **15** VT NE QVID ANIMO SIT NOVVM quod utique est sapientis omnia quae accidere possint praeuidere, ne nouum sit: ut est illud *sapientis* Aeneae (*Verg. Aen. VI 103—5*) 'non ulla laborum, o uirgo, noua mi facies inopinane surgit: omnia 247 praecepi atque animo <mecum> ipse peregi'. — **17** INCREDIBILE EST QVANTVM ERVM ANTE EO SAPIENTIA MEDITATA MIHI seruus dicit de suis se incommodis ante cogitasse, 25 *unde sapientia sua dicit dominum praere*. — **25** SALVVM VENIRE cum interrogatus sit ubi sit Antipho, perseuerat 256 in salutatione, ut iracundiam obsequio frangat. — **26** VALET HIC EST cum ille de loco quaereret, *ubinam esset Antipho*, 258 hic de salute respondet. — **28** BONAS ME ABSENTE HIC

1 adhibeat] *sc.* proximus | dare <aliquid> α || 3 implere α || 5 huic *W.*: hic *codd.* | occurritur] quaeritur α || 7 potuerit *W.*: potuit β, debeat α | oratio argumentis (-ti *G*)] *exspectes* accusatio senis *vel sim.* || 10 quod β || 11 filium *ante non* α || 12 uoluptatem β || 13 <id est> prouocatus α || 16 haec *om. L* | in *add. W.* || 17 constitutos *W.*: -tis *codd.* | aduersis *W.*: -sariis *codd.* || 19 sapientis est α || 20 praeuidere *F*, prou- *rell.* || 23 ipse] *sic et Seneca ep. 76, 33*; *ante Verg. codd.* || 26 praeterire *LG* || 30 respondit *G* α

- CONFECISTIS NVPTIAS et accusat et non totius criminis, sed summae est collocatio. subiungitur iracundia, *quod dixit*
- 260 **30** IPSVM GESTIO DARI MIHI IN CONSPECTVM, ut sua culpa intelligat patrem lenem acerrimum factum. 'gestio' autem
- 263 concupio et desidero. — **33** ATQVI NIHIL FECIT PATRVE QVOD ⁵ SVSCENSEAS hic iam defensionis est generale principium. —
- 264 **34** OMNES CONGRVNT omnes conueniunt, aequales uniuersi
- 269 sunt. — **39** NAM NI HAEC ITA ESSENT CVM ILLO HAVT STARES PHAEDRIA si haec quemadmodum dixi non essent, ut vobis pariter defensionem ad uestra crimina praerberetis, ¹⁰
- 270 cum Antiphone tu non stare potuisses. — **40** SI EST PATRVE CVLPAM VT ANTIPHO IN SE ADMISERIT hoc est exordium plenissimae defensionis, in quo docet non se deprecari neque defendere Antiphonem, si modo aliquam culpam in se Antipho admisit, unde famam suam uulneraret. deinde, ¹⁵
- 273 ut responderet, subiunxit **43** SED SI QVIS FORTE MALITIA SVA FRETVS INSIDIAS FECIT NOSTRAE ADVLESCENTIAE. et bene 'nostrae' adiecit, ut <ad> societatem non tam culpae quam
- 275 malorum sese adiunxerit. — **45** NOSTRA EST CVLPA AN IVDICVM quodsi oppressi iudicio sumus, crimen nostrum ²⁰ nullum est, sed iudicum *potius, qui frequenter aut propter inuidiam tollunt diuitibus aut propter misericordiam addunt*
- 278 *pauperibus.* — **48** NI NOSSEM CAVSAM CREDEREM VERA HVNC LOQVI satis laudauit orationem Phaedriae, siquidem tantam uim argumentorum duxit esse in oratione, uti crederet ²⁵
- 279 uera dici, ni ipsam melius nosset ueritatem. — **49** AN QVISQVAM EST IVDIX QVI POSSIT NOSCERE TVA IUSTA VBI NON VERBUM RESPONDEAS hoc proponit 'qui inuitus coactus est, siquidem tacuit neque uerbum ullum respondit?' hic defen-

1 accusat et W.: accusaret (-sacio G) *codd.* || 3 ut — factum *post* 5 desidero *codd.*, *transp. W.* || 4 autem] id est α || 6 est <et> LG || 9 quemadmodum] ut α | dixi Goetz: dicis *codd.* || 11 cum Lindenbr.: sine *codd.* | Sic L α || 13 <intentionis et> defensionis L || 16 ut (aut F, om. G) ante famam et responderet (-dens G) ante deinde *codd.*; *transp. W.* | subiungit α | <ali>quis β || 18 ad *add. Zeune* || 19 adiunxit LF, -git α || 21 aut om. LF || 22 inuidia (om. propter) L || 25 dixit F α || 26 ne β | ipsa LG α || 28 hic α | quia α

- sio illa ponitur, quod adulescens cogitare quidem potuit, at pudore et uerecundia oppressus cogitata non potuit
- 286 proloqui. haec pars uenialis est ex aetate. — 56 SALVVM
TE ADVENISSE GAVDEO opportune seruus, cum duos locos
accusator perdidisset et uehementer iam confractam senis 5
- 287 iracundiam uideret, supponit se <et> obtulit. — 57 COLV-
MEN VERO FAMILIAE dignitas, uel certe sustentatio, unde
- 289 columnae dicuntur. — 59 IAMDVDM OMNES NOS ACCV-
SARE AVDIO INMERITO hoc est quod supra (I 4, 51) dixit
'ego hic in subsidiis ero succenturiatus'. ita defensio su- 10
perior illam constituit pugnam, ut optime fecerit, quod
adiiecit alia sui nominis adiumenta: nam si utique do-
minus coactus fecit omnia quae facta sunt neque libertas
ulla fuit ad contradicendum, quanto magis seruulus, cui
in condicione seruitutis libere loqui non licet neque testi- 15
- 295 monium dicere neque causam agere! — 65 VERVM SI COGNATA
EST MAXIME NON FVIT NECESSE HANC HABERE donat senex
omnia argumenta concedens ad ueniam, sed apponit legis
partem qua iubetur, ut dos orbae dari possit. sed huic, ut
supra diximus, occurrit per ueniale statum rursus, quod 20
argentum defuit. quam rem cum soluisset senex dicendo
'alicunde sumeret uel faenore', <non> soluta est tamen, quod
negauit licere filio familiae mutuam pecuniam credi. —
- 303 73 NON SIC FVTVRVV EST conuictus in omnibus senex ad
iracundiam redit negatque permissum esse, uti cum filio 25
- 308 suo maneat illa nupta. — 78 ANTIPHO VBI NVNC EST
callide interrogauit, ubi esset Antipho, senex, ut ex hoc

2 at Klotz: ut (cum G) codd. || 5 perdidisset accusator L |
et om. LF α || 6 et add. W. || 10 subcent-L | defensio (-ione F²G)
superiori na (-or unam α , -ori unam F, -ori G) codd. || 11 ut
(et α) post fecerit (om. quod) LF α || 14 ulla] hic desinit cod. F |
seruulis G α , ser. . . . L || 17 hanc necesse a || 18 legis partem W.:
leges patrē G, leges pa. . . L, leges α || 19 qua iubetur G, . . . bet
L, quae iubent α | dari possit] detur α | huic W.: hic codd. ||
21 argumentum codd., corr. Zeune | <et> senex dicit L || 22 non
add. Schoell || 23 negauit licere] non liceret α || 24 senex in om-
nibus α || 25 et negat α || 27 callide <nunc> G | ut Westerh.:
ne (nec L, hoc ne α) codd. | ex om. G.

possit intelligere illum diligere uxorem: quam rem astutus seruus agnoscens nihil aliud respondit nisi FORIS.

2.

- 315 **1** ITANE PATRIS ADVENTVM VERITVM HINC ABISSE haec scaena Phormionem loquentem habet ac se promittentem aduersus patris iracundiam repugnaturum. haec solae 5
- 317 allocutiones hic tenentur. — **3** AD TE SVMMA SOLVM PHORMIO REDIT RERVVM omnium rerum summa ad te reuertitur, hoc est: a te cuncta sunt explicanda. — TVTTE HOC INTRISTI TIBI OMNE EST EXEDENDVM ex prouerbio est, quod est apud rusticos natum, cum male intritum cibum coactus 10 est consumere qui intriuit. ita hic sensus est: a te con-
- 322 fecta res est, tu eam debes absumere. — **8** QUID VIS NISI <VTI> MANEAT PHANIVM secum deliberans et quaerens potius consilium Phormio tandem reperit ac seruo pollicetur: 'quid amplius desideres nisi ut Phanium maneat apud maritum 15 et Antiphonem ex hoc crimine eripiam omnemque in me
- 324 iram senex inclinet?' — **10** NE ISTAEC FORTITVDO IN NERVVM ERVMPAT DENIQVE uehementer metuo, ne haec uirtus et fortitudo mittatur in neruum, hoc est in contrariam rem. facile enim patitur fortitudo, si neruum forte percusserit: 20 solidiore enim parte resistente ille qui percutit uulneratur. — **12** IAM PEDVM VISA EST VIA iam res quemadmodum
- 327 iter haberet, inuentum est. — **13** ME CENSES HOMINES IAM DEVERBERASSE VSQVE AD NECEM profert exemplum, quo docet nihil sibi fieri posse ex hoc, quod multos homines usque 25 ad necem uerberauerit et, cum tantas iniurias fecerit, num-

1 posset G || 4 se<ruo> Zeune; cf. l. 14 || 6 solum summa α || 8 a te] tibi G || 9 <natum> est codd.; at cf. infra || 10 natum hic om. α || 11 sumere α | ita — est] et est sensus α || 12 <et> tu eam G, quam α | absolueret Zeune || 13 deliberat α || et G, om. L α || 14 quid W.: quia codd. || 15 desideres W.: -ret (non des- G) codd. || 17 haec α || 21 solidiori etenim G | uulnerat G, -rū L || 25 nihil om. L || 26 uerberauit codd., corr. Zeune

- 330 quam iniuriarum sit accusatus. — **16** QVIA NON RETE ACCIPITRI TENDITVR NEQVE MILVO ideirco, inquit, <non> sum accusatus post tot iniurias, quas feci ciuibus, quoniam retia non fiunt malis auibus ut capiantur. non rete ergo tenditur — quod quidam legunt '*non recte tenditur*' — 5
accipitri neque miluo, qui nobis male faciunt, at contra illis aliis tenditur, qui non male faciunt nobis. *haec autem causa est, quod in illis, qui nil male faciunt nobis, inest fructus, in illis uero, qui male faciunt, luditur opera, hoc est frustrantur labores: unde et in illis sola <est> captura.* 10
- 333 — **19** ALIIS ALIIVNDE PERICVLVM EST VNDE ALIQVID ABRADI POTEST illi tantummodo rei esse possunt et periclitari, qui habent unde detrimenta sentiant uel aliquid quod perdant.
- 334 ideo iunxit **20** MIHI SCIUNT NIHIL ESSE. — DICES DVCENT DAMNATVM DOMVM sed proponis mihi 'quid enim? si fortunas non 15
 habeam, ex quibus condemnatus poenam sustineam, tamen addici possum ad seruitutem': hoc est enim ducere dam-
- 335 natum. sed rursus **21** ALERE NOLVNT HOMINEM EDACEM: ita enim mihi maximum beneficium praestabunt, si addictum me sibi pascere incipiant, ut pro maleficio, quod illis in- 20
 337 tuli, beneficium cogantur restituere. — **23** NON POTEST SATIS PRO MERITO AB ILLO TIBI REFERRI GRATIA hoc est: dominus utique, qui te addictum habebit, potest tibi bonam gratiam referre pro meritis tuis: *ita enim habet is*
- 338 *in potestate uniuersa, quae in te facit. hic respondit* **24** IMMO 25
 ENIM NEMO SATIS PRO MERITO REGI GRATIAM REFERT cum seruus dixisset 'potest tibi referre gratiam', hic contra 'gratiam regi nemo' inquit 'refert propterea <quia> pascit'. 'regi' autem domino uel qui nutrit uel qui pascit. —

2 non add. *Westerh.* || 4 retia *Zeune*: ea *codd.* || 6 qui — faciunt *ante* 5 quod α | male *om.* β | tendetur β || 7 nobis *ante* non α || 10 hoc est frustrantur *W.*: restant (*ut vid.*) *G.*, ... *L* | unde *W.*: modo *codd.* | illis *W.*: his *codd.* | est *add.* *W.* || 13 perdatur *G.*, ... *L* || 13 adiunxit *G* || 15 <etiam> si α || 21 coguntur α , cogunt *G.*, ... *L.*, *corr.* *Westerh.* || 23 qui te utique α || 24 enim *et is om.* *G* || 28 inquit *ante* regi α | quia *add.* *W.* || 29 <scilicet> domino *G* | <e>qui *G* α | nutritor (-ri) *G* *codd.*; nutrit alios *Zeune*

- 339 **25** ASYMBOLVM VENIRE VNCTVM ATQVE LAVTVM E BALNEIS
 quanta commoda sint seruientis enumerat, quod sine col-
 latione lautus atque unctus e balneis rediens otiosus est
 341 animo, dominus uero cura et sumptu consumitur. — **27** DVM
 SIT QVOD PLACEAT ILLE RINGITVR hoc est stomacho com- 5
 342 mouetur et iracundia.* — **28** PRIOR BIBAS PRIOR DISCV-
 BAS haec utique seruorum est quaedam libertas, ut ista
 344 prius sibi praestent. — **30** HAEC SI CVM RATIONE INEAS
 cum haec igitur ratione collegeris, quam cara sint et sua-
 uia, sine dubio illum, qui tibi haec praebuerit, praesentem 10
 346 deum poteris nominare. — **32** PRIMA COITIO EST ACERRIMA
 sola tibi coepta et ingressus est arduus, cetera pro uolun-
 tate, ut lubebit, inludes.*

α^* [6] et facit ringor id est os aperio. unde rictus.

*[13] nam reuera in primo coitu est maximus labor et diffi-
 cultas, per periphrasim (perifr- *cod.*) sumpta translatione.

3.

- 348 **1** EN VNQVAM CUIQVAM CONTVMELIOSIVS AVDISTIS FACTAM
 INIVRIAM haec scaena tenet controuersiam talem: 'orba 15
 proximo nubat' 'orbam proximus ducat' 'bis de eadem re
 actio ne sit'. quidam quasi orbam iudicio coactus est
 ducere absente patre: pater cum redisset, uult agi an illa
 sit proxima: contradicitur. hic prima praescriptio est, quod
 non licet ex eadem re aliquid bis agere, et haec pluri- 20
 mum ualet. uerumtamen temptatur, ut orba esse dicatur,
 temptatur etiam illud, quod in lege positum est, nam
 orbam proximus ducat aut decem milia dotis det, ut ac-
 cepta dote discedat. uerum hoc frangitur: non licere pro-
 pterea, quoniam <in> matrimonio collocata est; esse iniquum, 25

1 ASYMBOLVM] solum *codd.* || **2** quanta — balneis *om. L* |
 sunt α || **3** ociosum ab animo *G*, ... *L* || **4** sumpta β || **7** haec
Lindenbr.: hoc *codd.* || **8** sibi prius α || **9** cara sunt et suauias *G*,
 caro sit suauias *L* || **11** poteris deum α || **12** sola tibi coepta] id est
 primus aditus α || **13** libebit *G*, uidebit *L*, lubet α | inludes
Westerh.: -dis *codd.* || **19** hec *G* || **22** <scriptum> est <uel>
 positum *L* || **23** uti *G* α || **25** quoniam *om. L* | in *add.* *Klotz*

- uti nunc in matrimonium accepta dote data discedat; liberum fuisse ante aut ducere aut dotem dare: cum alterum sit*
 351 *factum, alterum esse non posse. — 4 PRO DEVM INMORTALIVM* hic indignationem sibi suscitatur Phormio, quo terrere
 357 possit facile senem. — **10** *QVIA EGENS RELICTA EST MI- 5*
SERA IGNORATVR PARENS quia ipsa divitiis orba pauperrima
 363 *est, idcirco pater nescitur. — 16 CVI IN OPERA VITA ERAT*
 expressit paupertatem: cui victus cotidianus opera quaere-
 366 *batur. — 19 SE HVNC NEGLEGERE COGNATVM SVVM narra-*
 368 *bat, quod se neglegeret hic cognatus suus. — 21 VIDEAS 10*
TE ATQVE ILLVM VT NARRAS servus narrat pro domino sese agere: 'cognosce te' inquit 'atque illum quem lo-
 369 *queris'. — 22 NVMQVAM TAM GRAVIS OB HANC INIMICITIAS*
 CAPEREM nisi talem virum crederem puellae patrem, propter eam puellam numquam tales inimicitias caperem aduersus 15
 378 *dominum tuum in familiam meam. — 31 ADVLESCENS PRIMVM ABS TE HOC BONA VENIA PETO* prima pars actionis est, quaeriturque an illa proxima sit. cui respondet
 382 *Phormio scire ipsum qui interrogat. — 35 PROINDE EXPISCARE QVASI NON NOSSES* ita a me inquiris, quasi ne- 20
 386 *scias. — 39 GETA SI MEMINISTI ID QVOD OLIM DICTVM EST SYBICE* excidit ei nomen, quod supra (v. 9) posuerat 'nec Stilphonem ipsum <scire> qui fuerit': ideo 'si meministi, Geta, id quod olim dictum est, subice', quod nomen sibi sub-
 393 *iectum continuo protulit. — 46 AT SI TALENTVM REM 25*
 RELIQUISSSET DECEM sic ergo et supra (v. 10) 'quia egens relictus est sola, ignoratur parens'. 'si rem reliquisset talentum decem' hoc est tale patrimonium, quod in decem
 394 *talentis est. — 47 MEMORITER <PROGENIEM VESTRAM VSQVE*

1 liberam *L* α || 3 factum sit *G*, esse factum α || 4 qua *G* || 7 nescitur *W.*: irascitur *codd.*; ignoratur *Goetz* | opere *G*; sic et *infra* || 9 suum <cognatum> β || 10 neglexerit *G* || 11 vt *om. L* || 12 te *om. L* | quem *W.*: cum *codd.* || 13 graues *G* α | ob hanc *om. L* || 15 eam puellam] quam α || 18 est *om. G* α | quaeritur que <est> β, quaeritur qua α | cui] cū *G* α || 21 meministi (-nis α) istud (*om. L*) *codd.* || 22 ei] enim *L*, e in α || 23 fuerat *L* | <inquit> Geta? || 27 sola] misera *Ter.* || 29 *suppl. W. duce Lindenbr.*

- AB AVO ATQVE ATAVO PROFERENS memoriter > totam pro-
 396 geniem parentum a summa origine contineres. — **49** ITA
 VT DICIS EGO TVM CVM ADVENISSEM si eius hereditatem
 parerem et uenirem ad petendum, necessitas mihi impone-
 batur, ut unde mihi esset cognata dicerem. nunc cum tu 5
 399 intendas, debes dicere unde sit ista cognata. — **52** DILV-
 CIDE EXPEDIVI QVIBVS ME OPORTVIT IVDICIBVS continuo
 sumit argumentum praescriptionis, cum conturbatus esset,
 403 Phormio. denique concluditur **56** AT TV QVI SAPIENS ES MAGI-
 STRATVS ADI IVDICIVM DE EADEM CAUSA ITERVM VT REDDANT 10
 TIBI QVANDOQVIDEM SOLVS REGNAS ET SOLI LICET HIC IVDICIVM
 409 BIS DE EADEM CAUSA ADIPISCIER. — **62** QVOD LEX IVBET
 DARE DOTE M uictus praescriptione senex ad illam legem
 descendit, ut dotem det, etiamsi sit cognata. cui, ut supra
 413 dixi, respondet **66** ITANE TANDEM QVAESO VT MERETRICEM, 15
 quod utique iniquum est ex eo, quod iam una pars uide-
 tur impleta: aliter ergo iam non potest. rursusque cum
 418 diceret senex **71** PROXIMO <QVIDEM> AT NOS VNDE AVT
 QVAM OB REM, redit etiam parasitus ad praescriptionem
 419/21 **72** ACTVM AIUNT NE AGAS. — **74** POSTREMO TECVM NIHIL 20
 REI NOBIS nequiter iam ludit parasitus: 'tu' inquit senex
 iam alterius aetatis es; addictus filius tuus est'. —
 426 **79** TVTE IDEM MELIUS FECERIS hoc ipsum tu recte feceris.
 — METVIT HIC NOS summissiore dictione, quoniam senex
 dixerat 'sic es aduersum me paratus, ut omnia contra 25
 facias?': quae res ostendit iracundiam esse lenitam. —
 429 **82** QVIN QVOD EST FERVNDVM FERAS TVIS DIGNVM FACTIS
 FECERIS quare tolerandas sustine res et dignum tuis factis
 438 feceris. — **91** SI TV ILLAM ATTIGERIS SECVS QVAM DIGNVM
 EST LIBERAM reuocat iracundiam, quia ille dixerat (v. 89) 30

3 CVM om. α || 4 pararem G | imponeretur Lindenbr. || 6 cog-
 nata sit ista α || 15 dixit L | respondit L || 17 rursus G | -que
 cum] quae (quē L) cumque codd. || 20 negas (ne negas G) codd. |
 rei nihil α || 22 nequiter Schoell: negoitē codd. || 23 summissiore
 dictione post 25 dixerat codd., transp. W. | senex om. L || 25 scies
 codd. | parasitus codd. || 26 lenitam Lα || 27 <ut> tuis codd. ||
 28 sustine res W.: sustinere codd.

'nisi <tu> properas mulierem abducere, ego illam eiciam'
et hic contra 'si tu illam attigeris aliter quam dignum
est liberam, dicam tibi inpingam grandem'.

4.

- 441 **1** QVANTA ME CVRA ET SOLLICITVDINE AFFECTI GNA-
TVS haec scaena deliberatiuam tenet: deliberat enim senex, 5
an iudicium, quod se absente filius egit, rescindat. dicun-
tur igitur sententiae ab aduocatis tribus: una dissuadentis,
persuadentis altera, tertia, quae accedere ad sententiam
possit, talis est, ut rursus deliberatione opus esse uideatur.
449 est igitur prima pars, cuius principium tale est **9** EGO 10
QVAE IN REM TVAM SINT EA VELIM FACIAS ego, quae tibi
prosint, facere te uolo. deinde ipsa sententia MIHI SIC HOC
VIDETVR QVOD TE ABSENTE HIC FILIVS EGIT RESTITVI IN
451 INTEGRVM. deinde breuiter a iusto **11** AEQVVM ESSE ET
BONVM, an fieri possit ID ET IMPETRABIS. contraria sen- 15
453 tentia sic, cuius principium hoc est **13** EGO SEDVLO HVNC
DIXISSE ARBITROR. ne contradicturus uideatur inimicitias
exercere, defendit contrariae partis patronum, ut dicat
illum 'sedulo', hoc est sine fraude, dixisse quod dixerit,
ac se aliquam probaturum esse sententiam propterea, <quia> 20
'quot homines, tot sunt sententiae' et 'suus cuique mos'.
455 denique ait sententiam suam **15** MIHI NON VIDETVR QVOD
SIT FACTVM <LEGIBVS> RESCINDI POSSE ET TVRPE INCEPTVM
EST. hoc utique ab inhonesto dictum nunc intelligimus.
457 tertia illa sententia est **17** EGO AMPLIVS DELIBERANDVM 25
459 CENSEO RES MAGNA EST. — **19** INCERTIOR SVM MVLTO QVAM
DVDVM dicta ratione incertiozem factum se dixit, siquidem
suasit unus, dissuasit alter, contra tertius nihil dixit. —
462 **22** QVO<A>D SE RECIPIAT quando redeat.

3 deliberatiua β , -uum (tenet) <statum> α || 7 tribus
Westerh.: rebus *codd.* || 10 EGO] quod *codd.* || 12 si *L* α || 15 ID ET
IMPETRABIS] Id Si.. pabit *L*, temperabis *G* α || 16 sic] dicitur
Schoell, scilicet Goetz. An sequitur? || 18 patris β || 20 quia *add.*
W. || 21 mos <est> deinde α || 24 nunc *W.*: non (*om. G*) *codd.* |
intelligit *G* α || 29 rediret *L*